

N:o 158.

Ank. till Riksd. kansli den 17 maj 1906, kl. 4 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående anslag till utförande af reparationsarbeten vid Drottningholms slott.

(I. U. A.)

I en till Riksdagen den 20 april 1906 aflåten, till statsutskottets förberedande behandling öfverlämnad proposition (n:o 156) har Kungl. Maj:t, under återopande af bifogadt utdrag af statsrådsprotokollet öfver finansärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att till utförande, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med af slottsarkitekten Agi Lindegren uppgjorda kostnadsförslag med de af öfverintendentsämbetet däri föreslagna jämkningar, af de enligt statsrådsprotokollet till omedelbart verkställande tillstyrkta reparationsarbeten vid Drottningholms slott på extra stat för år 1907 anvisa ett anslag af 160,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under innevarande år disponera beloppet.

Till återopade statsrådsprotokollet har departementschefen i detta ärende anført följande:

»I underdånig skrifvelse den 1 sistlidne februari har riksmarskalksämberet gjort framställning om beredande af medel för verkställande af vissa reparationsarbeten å Drottningholms slott med därtill hörande byggnader.

Af handlingarna i ärendet inhämtas följande.

I skrifvelse den 10 april 1902 uppdrog riksmarskalksämberet åt ståthållareämberet å Drottningholms slott att låta verkställa ingående undersökningar af slottets tillstånd och behof af reparation samt med ledning däraf uppgöra af kostnadsberäkningar åtföljda förslag till de åtgärder, som i sådant hänseende kunde anses erforderliga.

Sedan med anledning häraf slottsarkitekten Agi Lindegren anmodats verkställa omförmälda undersökningar samt uppgöra däraf

föranledda förslag och kostnadsberäkningar, afgaf denne med tjänstememorial den 28 februari 1903 sådana förslag och beräkningar; och anförde slottsarkitekten i berörda memorial, bland annat, att beträffande samtliga byggnaderna vid Drottningholm gällde i större eller mindre grad, att de befunde sig i ett iögonenfallande bristfälligt skick, och att ett villkor för att deras konstruktion och bestånd ej skulle hotas vore, att en snar och genomgripande reparation vidtoges. Vissa delar af ifrågavarande byggnader vore redan i ett irreparabelt skick, så att de helt eller delvis måste omgöras, hvaremot andra delar stode på gränsen af detta stadium och hotade att, därest ej snar upphjälpling vidtoges, behöfva göras helt nya, hvilket naturligtvis mycket fördyrade arbetet. Bland byggnadsdelar, som vore i fullkomligt ruineradt skick, kunde särskildt påpekas terrassmurarne, i synnerhet de, som vette mot parken. De vore byggda af sandsten, som till stor del vore fullkomligt förvittrad, hvartill komme den olägenheten, att de kramlor af järn, som fasthölle betäckningsstenarne, vore afrostade. Vid islossningen hvarje år hände därför, att stenblock utfölle och sedan endast provisoriskt fastsattes, hvaraf följden blifvit, att en fullständig ombyggnad af dessa terrasser nu vore af nöden. Likaså vore förhållandet med kajen, reveteringen af en del trähus, yttertak m. m. Dessutom måste anordningar vidtagas för dräneringarna kring slottet, enär de gamla trummorna och de under senare tider verkställda täckdikningarne vore sammanrasade.

Sedan det emellertid vid närmare undersökning visat sig, att åtskilliga reparationer utöfver dem, som enligt förenämnda af slottsarkitekten uppgjorda förslag ansetts nödvändiga, har denne, efter af ståthållareämbetet erhållet uppdrag med tjänstememorial den 10 september 1905 öfverlämnat förnyade kostnadsförslag rörande de erforderliga reparationsarbetena å slottet med tillhörande byggnader. Enligt dessa förslag, hvilka omfattade, det ena själfva slottet med därtill hörande terrasser och det andra de till slottet hörande paviljonger och andra byggnader, skulle samtliga i berörda förslag upptagna arbeten betinga följande kostnader, nämligen:

för utvändiga arbeten å slottet samt terrasserna	kronor	319,946: 15
„ invändiga arbeten i slottet	„	235,529: 46
„ arbetsledning och oförutsedda utgifter	„	64,524: 39
„ vattenledning	„	61,600: —
„ elektrisk belysning	„	66,000: —
„ paviljongerna och öfriga till slottet hörande byggnader	„	305,000: —

eller tillsammans kronor 1,052,600: —

Med öfverlämnande af sist omnämnda af slottsarkitekten Lindgren afgifna memorial och kostnadsförslag, har ståthållareämbetet i skrifvelse den 11 november 1905 hos riksmarskalksämbetet gjort framställning om beredande af medel för verkställande af nämnda arbeten med vissa däri föreslagna jämkningar, till hvilka jag längre fram vill återkomma. Under erinran, hurusom i den af Riksdagens revisorer afgifna berättelse om den år 1904 af dem verkställda granskning beträffande Drottningholms slott yttrats bland annat, att revisorerna vid besök på platsen erfarit, att slottet, i följd af det sedan många år tillbaka synbarligen otillräckliga underhållet — särskildt hvad anginge yttertaket och andra yttre delar — befunno sig i ett bristfälligt skick, samt hurusom ståthållareämbetet i sitt med anledning häraf afgifna yttrande förklarar sig till alla delar instämma i revisorernas uttalande, med framhållande tillika, att detta uttalande gällde i nästan lika hög grad om åtskilliga andra delar af slottet samt om de flesta af de till mera än ett tjugotal uppgående fristående byggnader, hvilkas såväl yttre som inre företedde ett högst bedröfligt utseende, har ämbetet i sin berörda skrifvelse den 11 november 1905 vidare anført, att behovet af omfattande byggnads- och reparationsarbeten redan förut af ämbetet beaktats, hvilket framginge däraf, att i 1903 års förslag till byggnads- och reparationsarbeten vid Drottningholms slott med tillhörande byggnader upptagits ett belopp af 590,953 kronor 49 öre i tredje klassen för arbeten, som, ehuru nödvändiga, dock måst uppskjutas, enär årets anslag ej därtill lämnat tillgång. En forskning i äldre handlingar — erinrade ämbetet vidare — ådagalade äfven, att långt före detta behovet af en genomgripande reparation gjort sig känt. I nådig proposition angående statsverkets tillstånd och behof af den 29 november 1817 hade sålunda omnämnts, hurusom, bland andra lustslott, Drottningholms befunnes i det förfall, att det oundgängligen tarfvade snar reparation, såframt ej kostnaderna för dess iståndsättande skulle i än betydligare mån ökas. Det då upprättade, Rikets Ständers statsutskott tillställda kostnadsförslaget hade slutat på ett belopp af 255,751 riksdaler 14 skillingar 5 runstycken banko. Rikets Ständer hade emellertid ansett sig icke kunna bevilja några medel till de ifrågasatta förbättringarna och nybyggnaderna, utan framhållit, att med dessa borde anstå till en annan tid, och hade därvid åberopats, att vid 1809—1810 årens riksdag beviljats ett årligt anslag af 16,000 riksdaler banko till aflöning för den nödiga betjäningen och till reparation och underhåll af de kungl. lustslotten med därtill hörande byggnader och lustparker vid Drottningholm och Svartsjö, samt att sålunda medel för de oundgängligaste kostnaderna till vidmakthållande af slottet och byggnaderna blifvit anslagna. Det årliga statsanslaget hade, erinrar ämbetet vidare, sedermera, vid 1850—51

årens riksdag, höjts med 400 riksdaler banko i sammanhang med indragande till statsverket af vissa smärre inkomster, som dittills icke varit i riksstaten beräknade, och hade detsamma alltsedan utgått med oförändradt belopp, eller i nu gällande mynt 24,600 kronor, således i det allra närmaste samma belopp, som för snart etthundra år sedan ansetts erforderligt. Den omständigheten, att anslaget, ehuru ursprungligen afsedt jämväl för Svartsjö slott, icke minskats, då nämnda slott upphört att lyda under ståthållareämbetet, syntes i detta sammanhang vara utan betydelse, enär redan så långt tillbaka som 1817 Svartsjö förklarats vara otjänligt att af någon kunglig person begagnas och följaktligen icke någonsin torde hafva tagit någon större del af anslaget i anspråk. Det enda extra anslag af statsmedel, som under tiden sedan år 1817 kommit Drottningholms slott till godo, vore det belopp af 10,820 riksdaler banko, som vid 1859—1860 årens riksdag beviljats till anbringande af åskledare. Drottningholms slott skulle också säkerligen befinna sig i ett vida bristfälligare skick än det, hvori det nu tedde sig, därest icke Hans Maj:t Konungen täckts af egna medel vid olika tillfällen anvisa betydande belopp till slottets underhåll och förskönande. Under åren 1873—1904 hade sålunda för ifrågavarande ändamål af Hans Maj:t Konungens hofförvaltning utbetalts sammanlagdt kronor 201,145: 29. En del af nämnda belopp hade ursprungligen anvisats såsom förskott med skyldighet för slottsförvaltningen att i mån af tillgång återgäldas, men hade detsamma sedermera af Hans Maj:t Konungen efterskänkts och blifvit i slottets räkenskaper afskrifvet.

Till stöd för sin framställning om åtgärders vidtagande för utförande af en genomgripande reparation af slottet har ståthållareämbetet vidare framhållit, att Drottningholms slott näst Stockholms slott vore att anse såsom bland landets profanbyggnader det förnämsta minnesmärket från den s. k. storhetstiden. Förutom sin betydelse såsom sommarresidens för den kungliga familjen hade det tillika den att genom sitt läge i hufvudstadens grannskap utgöra ett mål för nästan hvarje främling, svensk eller utländig, som under sommaren besökte Stockholm. Det måste under sådana förhållanden betraktas såsom en bjudande plikt att hejda den förstörelse, som redan gripit så betänkligt omkring sig, att förhindra, att slottet och hvad därtill hörde mer och mer ginge sin undergång till mötes, och att åter försätta slottet i åtminstone lika godt skick som det, hvori det ursprungligen befunnit sig. Största delen af de kostnader, som nu ifrågasattes, afsåge ock sådana åtgärder, som erfordrades i följd däraf, att under snart ett århundrade erforderliga medel saknats för nödvändiga reparationer och att brister, som ursprungligen lätt nog kunnat afhjälpas, för hvar år som gått blifvit allt större och

större. Ståthållareämbetet hade ansett lämpligt att i sammanhang med reparationer af nyssnämnda art jämväl föreslå vidtagande af åtgärder för att fullständiga vatten- och afloppsledningarna, införa vattenklosettsystem, inrätta badrum samt anordna elektrisk belysning. Samtliga dessa åtgärder hade ej endast till uppgift att öka bekvämligheten i slottet, utan vore därjämte af hygienisk betydelse eller tjänade att minska eldfaran, hvartill komme, att det ställde sig vida billigare, om de vidtoges i sammanhang med en omfattande reparation af slottets inre och yttre, än om de skulle verkställas senare.

Ståthållareämbetet, som granskat de nu uppgjorda kostnadsförslagen, hade emellertid, särskildt med hänsyn till önskvärdheten af att kunna, såvidt möjligt, nedbringa kostnaden, ansett, att i berörda förslag vissa af ämbetet närmare angifna inskränkningar eller uteslutningar, uppgående till sammanlagdt 119,200 kronor, skulle kunna företagas utan att däraf behöfde uppstå något mera afsevärdt men.

Afdroges nyssnämnda belopp från kostnadsförslagets slutsumma, återstode ett belopp af 933,400 kronor, hvilket emellertid, för att icke ett öfverskridande skulle riskeras, syntes lämpligen böra afrundas till 950,000 kronor.

Ett arbete af den omfattning, som här vore i fråga, syntes knappast lämpligen kunna utföras på kortare tid än 2—3 år. Då det emellertid sannolikt skulle möta svårigheter att bereda så stora årsanslag, som för arbetets utförande skulle erfordras på en så pass kort tid, föreslog ståthållareämbetet, att anslaget fördelades på fem år, dock på sådant sätt, att första femtedelen finge utgå redan under innevarande år.

Sedan riksmarskalksämbetet i skrifvelse till öfverintendentsämbetet af den 6 december nästlidet år, med öfverlämnande af de till ärendet hörande handlingar, anhållit, att, då riksmarskalksämbetet icke vore i tillfälle att med full sakkännedom pröfva riktigheten af de utaf ståthållareämbetet upprättade beräkningar och kostnadsförslag, öfverintendentsämbetet måtte afgifva yttrande i nämnda hänseende äfvensom rörande lämpligheten och behovet af de föreslagna reparationsarbetena, samt i anledning häraf arkitekten hos öfverintendentsämbetet F. Lilljeqvist, åt hvilken uppdragits att, med biträde af ingenjören J. Nordqvist, å Drottningholms slott med tillhörande byggnader anställa besiktning och därefter inkomma med det yttrande och förslag, som af nämnda besiktning och granskningen af de föreliggande handlingarna kunde föranledas, afgifvit tjänstememorial i ämnet, har öfverintendentsämbetet i skrifvelse till riksmarskalksämbetet af den 3 sistlidne januari anfört följande.

Till en början ville öfverintendentsämbetet kraftigt betona, att ämbetet, lika med ståthållareämbetet å Drottningholms slott och slotts-

arkitekten därstädes, ansåge de föreslagna reparationsåtgärderna af så godt som oafvisligt behof påkallade, då särskildt slottets yttre befunne sig i ett påfallande bristfälligt skick, och därtill komme, att jämväl dess inre kräfde en omfattande reparation, därvid, bland annat, bottenvåningens bjälklag behöfde förnyas, golf omläggas eller förnyas, tak dels vattrifvas, dels putsas, målning förbättras, omtapetseringar verkställas m. m., allt åtgärder af den art, att en privatperson utan tvifvel skulle anse sig berättigad att påfordra desamma för att få sin bostad i behörigt skick. Redan den omständigheten, att det härliga slottet, som vore upplåtet till konungaboning, utgjorde ett arkitektoniskt mästerverk och ett framstående historiskt minnesmärke, hvilket årligen besöktes af tusentals landsmän och främlingar, syntes allvarligt böra mana till dess snara iståndsättande, men härvid vore också att märka, att, äfven om slottets konstruktion icke syntes omedelbart hotad, ett ytterligare uppskjutande af en genomgående reovering gifvetvis måste betraktas såsom, lindrigast sagdt, i högsta grad oekonomiskt. Enahanda vore förhållandet, blott måhända i ännu högre grad, med flertalet af de till slottet hörande paviljonger och ekonomibyggnader, beträffande hvilka ett uppskof af reparation förvisso skulle menligt inverka på beståndet.

För bedömandet af tillräckligheten af det belopp, ståthållare-ämbetet för de afsedda reparationernas genomförande ansett behöfliga, hade öfverintendentsämbetet underkastat de af slottsarkitekten Lindegren framlagda kostnadsförslag en genomgående granskning, hvarvid ämbetet funnit, att till berörda förslags slutsummor, sammanlagdt ..... kronor 1,052,600: — borde läggas följande belopp, som rörde förslaget angående slottet med terrasserna, nämligen:

1:o) för anordnande af frostfri grund under stora yttertrappan vid terrassen för dennas efter omläggningen framtida bestånd	„	1,800: —
2:o) till följd af felräkning å stuckbekläd- nad å väggarna i stora trappan och vestibulen	„	15,750: —
3:o) för 901 m ² parkettgolf, som upptagits till ett pris af 15 kronor pr m ² men borde beräknas kosta minst 22 kronor pr m ² , en ökning i kostnaden af	„	6,307: —
4:o) för diverse arbeten, reparationer af dörrar, snickerier, lås och eldstäder, undersökning		

transport kronor 1,076,457: —

transport kronor 1,076,457: —
 af rökgångar, bjälklag och taklag samt lagningar
 efter rörledningar, hvarför arbetskostnaden vore
 upptagen till endast 15,000 kronor, men borde
 beräknas uppgå till minst 25,000 kronor, en ök-
 ning af ..... ,, 10,000: —

då slutsumman blefve ..... kronor 1,086,457: —

Häriifrån syntes emellertid kunna dragas
 dels, hvad anginge kost-
 nadsförslaget angående slottet
 med terrasserna, från posten
 »snickeriarbeten» ett belopp af kronor 9,139: 60

dels ock, hvad beträffade
 kostnadsförslaget angående de
 till slottet hörande paviljonger
 och andra byggnader, till följd af
 felmätning och felräkning, från
 det antagna beloppet för nytt golfi
 trädgårdsmästarebostaden högst ..... ,, 1,000: — ..... ,, 10,139: 60

då alltså förevarande kostnadsberäkningar
 rätteligen syntes böra sluta på en summa af ..... kronor 1,076,317: 40

Vidkommande därefter de afdrag, som, enligt ståthållareämbetets
 förslag, skulle, till nedbringande af anslagsbehovet, göras från berörda
 kostnadsberäkningar, ansåge sig öfverintendentsämbetet böra lämna
 utan anmärkning följande:

a) å förslaget rörande slottet och terrasserna:

genom uteslutande af posten för ny takryttare kronor 8,000: —
 ehuru ämbetet icke kunde undgå att påpeka
 den synnerliga önskvärdheten däraf, att den nu-
 varande takryttaren blefve ombyggd;

genom uteslutande

af posten för kandelabrar vid hufvudingången ..... ,, 1,000: —

» målning af marmor i slottskapellet i stället
 för beräknad stuck ..... ,, 3,000: —

» dekorerings af kapellets kupol ..... ,, 3,000: —

å posten för fönsterbeslag genom användande
 af enklare sådana ..... ,, 6,000: —

transport kronor 21,000: —

	transport kronor	21,000: —
risksa samt å posten för armatur till den elekt- belysningen	„	5,000: —
b) å förslaget rörande öfriga byggnader:		
å det s. k. operahuset	„	10,000: —
„ hertigarnas stall	„	2,000: —
„ drabantstallet	„	1,000: —
„ nytt orangeri	„	3,000: —
„ koppartältet	„	5,000: —
„ hofjägarens ladugård	„	500: —
Hvad åter anginge af ståthållareämbetet ifrågasatt afdrag å 40,000 kronor genom till- verkande af fönsterkarmar med bågar och ytter- dörrar af furu i stället för af ek, ville ämbetet, med hänsyn till det relativt goda skick, hvori äldre ekkarmar och bågar befunne sig i jämförelse med yngre furufönster, bestämdt härifrån afråda, och detta så mycket hellre som efter den reduktion af kostnaden för »snickeriarbeten», ämbetet före- slagit, minskningen i omkostnaderna vid använ- dande af furu torde belöpa sig till högst 25,000 kronor.		
I afseende vidare å af ståthållareämbetet föreslaget afdrag å 30,000 kronor för användande i vestibulen och stora trappan af oljefärg i stället för stuck ville ämbetet för sin del, med hänsyn särskildt till det framtida beståndet, äfven afråda från nämnda tillvägagångssätt och föreslå en be- handling med s. k. smaltomarmor, som betingade ett pris af kr. 9,10 pr m ² mot kr. 35 pr m ² för stuck, hvarigenom ett afdrag syntes kunna ske af, i rundt tal, ...	„	42,000: —
Vidare hölle ämbetet före, att, i betraktande af byggnadernas beskaffenhet, af ståthållareämbetet ifrågasatt afdrag å kostnaden för istandsättande af jaktpaviljongen kunde höjas från 1,200 kronor till	„	3,000: —
	transport kronor	92,500: —

	transport kronor	92,500: —
äfvensom att af sistnämnda ämbete beräknadt afdrag å kostnaden för reparation af badhuset kunde höjas från beräknade 500 kronor till	„	1,500: —
Ytterligare funne öfverintendentsämbetet, att följande afdrag lämpligen kunde och borde ske, nämligen dels	„	6,729: —
om å de fyra paviljongerna de nedre fallen finge, såsom ur utseendesynpunkt syntes förmånligt, bibehålla tegelbetäckning och desamma allenast omlades och reparerades samt liknande åtgärder vidtoges beträffande taken å inspektorsbyggnaden, kavaljershuset och statbyggnaden,		
dels ock	„	5,000: —
därest, i stället för att, såsom beräknats, i flertalet paviljonger och ekonomibygnader inlades helrena, nya golf, där äfven delvis användes gamla golfplankor;		
och skulle sålunda, enligt ämbetets mening, de afdrag, som utan olägenhet kunde göras från det ursprungligen beräknade beloppet, så höjdt som af ämbetet angifvits, uppgå till	kronor	105,729: —
och förty för reparationen i fråga behöfva åtgå	kronor	970,588
hvarifrån emellertid kunde afdragas ett belopp, hvilket, enligt hvad af ståt-hållareämbetet upplysts, kunde af Drottningholms slottskassa för ändamålet disponeras, eller	„	50,000
då den behöfliga anslagssumman syntes böra bestämmas till	kronor	920,588
eller, i afrundadt tal, till 925,000 kronor.		

Slutligen har öfverintendentsämbetet — med erinran ej mindre att ämbetet ansett sig icke behöfva påyrka ökning i den post å 64,524 kronor 39 öre, som upptagits för arbetsledning och oförutsedda utgifter, under antagande att utgifterna för kontrollantskap och arbetsledning kunde genom användande af slottets tjänstemän och personal i möjligaste mån nedbringas, än äfven att ämbetet icke varit i tillfälle att granska kostnaderna för uppmuddring af dammar, dränering och uppförande af ny ladugård, då, hvad nämnda bygge anginge, närmare uppgifter saknades — ansett sig böra ifrågasätta, huruvida icke, med

hänsyn till angelägenheten af slottets och dess dyrbara samlingars skyddande mot eldfara, vid uppgörandet af förslag till vattenledning för slottet jämväl bort hafva upprättats plan för vidtagande af åtgärder till förekommande af dylik fara genom slottets afskiljande medelst branddörrar och dylikt.

I ett med anledning af öfverintendentsämbetets berörda utlåtande den 31 sistlidne januari afgifvet yttrande har ståthållareämbetet på Drottningholms slott, med öfverlämnande af tjänstememorial från vederbörande slottsarkitekt, förklarat sig icke hafva något att erinra mot de af öfverintendentsämbetet gjorda uttalanden äfvensom framhållit önskvärdheten af vidtagandet af de af samma ämbete föreslagna åtgärder till ökande af brandsäkerheten, hvilka åtgärder enligt ståthållareämbetets förmenande möjligen skulle kunna, utan öfverskridande af kostnadsberäkningarne, utföras i sammanhang med öfriga invändiga arbeten.

I sin förenämnda underdåniga skrifvelse har riksmarskalksämbetet till en början erinrat om följande data från Drottningholms slotts byggnadshistoria.

År 1661 köptes Drottningholmsgodset af änkedrottning Hedvig Eleonora, hvilken, sedan ett på godset befintligt mindre slott samma år nedbrunnit, år 1662 lade grunden till Drottningholms nuvarande slott.

Ritningarna till slottet uppgjordes af Nicodemus Tessin d. ä., Sveriges dåvarande förnämste byggnadskonstnär. Åt denne öfverlämnades äfven slottets byggande, och med användande af en ofta betydande arbetsstyrka uppfördes under åren 1662—80 slottets olika delar. År 1678 på hösten fullbordades det södra tornet. Då Nicodemus Tessin d. ä. år 1681 afled, var slottets hufvudparti med flyglar, paviljonger och envåningssammanbindningsdelar uppfördt. Det norra kupoltornet däremot saknades ännu. Byggnadsarbetet upptogs åter år 1696 under ledning af Nicodemus Tessin d. y. och pågick till 1699, under hvilken tid det norra kupoltornet blef uppfördt. I det inre af slottet hade inredningen påbörjats redan år 1665 och fortgått oafbrutet under den första byggnadsperioden. Då änkedrottning Hedvig Eleonora år 1715 afled, var slottet ännu ej fullt färdigt. En del byggnadsarbeten utfördes därefter under drottning Ulrika Eleonoras och konung Fredrik I:s tid, men först med drottning Lovisa Ulrika började ett nytt skede i Drottningholms historia.

Sedan Rikets Ständer år 1746 till dåvarande kronprinsessan, sedermera drottning Lovisa Ulrika, öfverlämnat Drottningholm såsom gåfva, påbörjades samma år påbyggandet af envåningslängorna, och 1752 torde slottet hafva stått fullt färdigt till det yttre.

Till byggnadsarbetet anvisade Rikets Ständer till en början 3,000 daler s. m. årligen, hvilket anslag sedermera ökades till 6,000 daler s. m. och slutligen år 1770 till 10,000 daler s. m. Tack vare dessa anslag och genom de stora tillskott, Lovisa Ulrika gjorde ur egen kassa, kunde arbetet oafbrutet fortsättas under denna drottningens tid.

Samtidigt med att drottning Lovisa Ulrika, med anlitan af framstående förmågor, med mycken kraft lät fortsätta arbetet med slottets inredande, uppfördes äfven åtskilliga byggnader vid slottet. Så tillkommo nu de s. k. sjöflyglarna söder om slottet och det nuvarande teaterhuset, hvarjämte tre af paviljongerna i dettas närhet vid denna tid blefvo byggda. År 1763 lades grunden till »Kina slott» och väster om trädgården uppfördes »Kanton» med dess många byggnader. År 1770 blefvo hela slottet och alla tillhörande byggnader rappade och hvitstrukna.

Drottningholms slott inköptes år 1777 af konung Gustaf III för statsmedel och blef därmed en statsegendom, hvartill nyttjanderätten tillerkändes den regerande konungen.

Gustaf III, som mycket intresserade sig för slottets förskönande, fortsatte af Lovisa Ulrika påbörjade nybyggnader m. fl. arbeten.

På 1780-talet uppfördes kanslihuset, kavaljersbyggnaden m. fl. byggningar samt 1791 den fjärde, eller Sofia Albertinas paviljong. Under denna tid tillkommo äfven »Götiska tornet» och teaterhusets fasad mot slottet äfvensom, mot slutet af 1790-talet, ståthållarebostället.

Under början af 1800-talet gjordes däremot föga för slottets underhåll, utan fick det förfalla såväl till det yttre som invändigt, ända till dess konung Oscar I år 1846 lät iståndsätta slottet och göra det beboeligt. Kostnaderna för denna restaurering, som omfattade jämväl alla till slottet hörande byggnader, bestredos till största delen af konungen själf och lära hafva uppgått till omkring 42,000 riksdaler.

I berörda skrifvelse anförde riksmarskalksämberet vidare, att det till Drottningholms slott enligt fastställda stater utgående statsanslaget, 24,600 kronor om året, redan länge visat sig otillräckligt för det ändamål, hvartill det hufvudsakligen varit afsedt, nämligen slottets och dithörande byggnaders underhåll, samt att de öfriga inkomster, hvaröfver slottet kunnat förfoga, såsom arrenden och hyresmedel, inkomst af skogsprodukter m. m., i regel måst användas för andra ändamål och endast undantagsvis i någon mån kunnat lämna bidrag till täckande af de för reparationer och underhåll erforderliga utgifterna.

Efter att hafva omförmäلت och åberopat hvad i ärendet blifvit af såväl ståthållareämberet på Drottningholms slott som öfverintendents-

ämbetet anfördt, samt med uttalande af den mening, att ett vidare undanskjutande af frågan om försättande af Drottningholms vackra och minnesrika slott i ett värdigt och för tidens åverkan tryggadt skick skulle vara till stor skada för detta arkitektoniska mästerverk, har riksmarskalksämberet, beträffande det antal år, på hvilket ett så vidlyftigt reparationsarbete som det nu ifrågavarande lämpligen borde fördelas, för sin del förordat, att detta borde bestämmas till en tidrymd af sex år, och att för ändamålet beviljade medel borde anvisas att utgå med en sjättedel årligen under nämnda tidrymd, räknad från och med år 1907.

Slutligen har riksmarskalksämberet upplyst, att, enligt inhämtadt meddelande från ståthållareämbetet på Drottningholms slott, Drottningholms slottskassa torde kunna lämna något bidrag till reparationsarbetet, hvilket bidrag, med iakttagande af möjliga besparingar och då under byggnadsåren slottskassans medel naturligtvis ej komme att i samma omfattning som eljest tagas i anspråk för de vanliga reparations- och underhållsarbetena, syntes kunna under de sex åren beräknas till 12,500 kronor årligen, eller sammanlagdt 75,000 kronor. Drogas detta belopp från ofvannämnda af öfverintendentsämberet för bekostande af ifrågavarande reparationsarbeten beräknade totalsumma, hvilken, såsom äfven af ämbetet antydts, syntes böra afrundas till 975,000 kronor, återstode således ett belopp af 900,000 kronor, hvilket behöfde täckas genom särskildt anslag.

På grund af det anförda har riksmarskalksämberet hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes i nådig proposition föreslå Riksdagen att till restaurering af ifrågavarande slott med tillhörande byggnader anvisa ett belopp af 900,000 kronor, att med 150,000 kronor om året utgå under hvart och ett af åren 1907—1912.

Att Drottningholms slott är ett i historiskt och arkitektoniskt afseende synnerligen värdefullt byggnadsverk, hvars bevarande för framtiden måste anses såsom en plikt för statsmakterna, synes mig obestriddigt. Hvad i ärendet förekommit torde ock till fullo ådagalägga behöfvet af omfattande reparationsarbetens utförande därstädes. Att ej nödiga åtgärder förr vidtagits till befintliga bristers afhjälpande har emellertid haft till följd, förutom andra olägenheter, att vissa af de ifrågasatta arbetena nu måste betinga proportionsvis högre kostnader än eljest behöft blifva fallet.

Lika med de myndigheter, som yttrat sig i frågan, anser jag sålunda, att åtgärder oförtöfvadt böra vidtagas för ifrågavarande

byggnaders iståndsättande. Att redan nu hela det af riksmarskalksämberet för ändamålet ifrågasatta beloppet, 900,000 kronor, skulle på en gång beviljas synes likväl knappast böra ifrågasättas. De föreslagna arbetena äro synnerligen omfattande och beträffande vissa af dem torde, på sätt öfverintendentsämberet jämväl antydt, ytterligare utredning vara af nöden. Härtill kommer, att, då det icke gärna kan ifrågasättas annat, än att den betydande summa, som för ändamålet kräfves, fördelas på ett flertal år — riksmarskalksämberet har, som nämndt, härutinnan föreslagit en tidrymd af sex år — det, med hänsyn särskildt till de växlingar i arbets- och materialpris, hvilka under en dylik jämförelsevis längre tidrymd äro att emotse, knappast låter sig göra att nu med tillförlitlighet beräkna det belopp, som för byggnadernas fullständiga iståndsättande kan vara behöfligt. Under sådana förhållanden synes det mig vara lämpligast, att för närvarande af Riksdagen äskas medel endast till utförande af sådana arbeten, hvilka äro nödvändiga för de mest trängande bristernas afhjälpan, och till ett belopp, som ungefärligen motsvarar det, hvilket enligt riksmarskalksämberets åsikt borde under det första året komma till användning.

Då det emellertid synes vara synnerligen önskvärdt, att ifrågasatta arbeten må kunna ofördröjligen taga sin början, anser jag härför erforderliga medel böra anvisas, visserligen på 1907 års stat, men med rätt för Kungl. Maj:t att redan under innevarande år disponera desamma.

Af de ifrågasatta arbetena torde, enligt hvad öfverintendentsämberet meddelat och jag själf vid besök på platsen varit i tillfälle att öfvertyga mig om, de, som afse yttertaken och vissa andra yttre delar af byggnaderna äfvensom terrassen mot parken samt kajen, företrädesvis kräva ett skyndsamt utförande; och anser jag därför medel för dessa arbetens verkställande böra i första hand anskaffas. Kostnaderna för dessa arbeten hafva, med ledning af en inom öfverintendentsämberet på grundval af de utaf slottsarkitekten Lindegren uppgjorda kostnadsförslag upprättad, handlingarna bilagd promemoria, i hvilken iakttagits de af öfverintendentsämberet i dess förenämnda skrifvelse till riksmarskalksämberet den 3 sistlidne januari i samma förslag vidtagna jämkningar, beräknats till sammanlagdt 160,000 kronor. Enligt nämnda promemoria fördelar sig berörda kostnadssumma på de särskilda arbetena på följande sätt:

lagning och delvis nytäckning af samtliga takytorna å hufvudbyggnaderna, inklusive häng-rännor och stuprör, allt af koppar	kronor	41,262: 50
lagning af takstolar och underpanel å hufvudbyggnaden	„	3,000: —
ombyggnad af terrassen mot parken	„	54,821: —
ombyggnad af stödhvalfven bakom terrassmuren till förhindrande af att fukt härifrån in-tränger i murverket, ...	„	5,000: —
anordnande af frostfri grund under trappan	„	1,800: —
ombyggnad af slottets stora yttertrappa med stödmur	„	7,000: —
nyttäckning af yttertaken å följande byggnader, nämligen: operabyggnaden, vaktstallet, norra och södra stenpaviljongerna, norra och södra träpaviljongerna, ekonomiflygeln, sjöflygeln, kavaljershuset och kanslihuset	„	19,171: 54
lagning af takstolar, läkt och underpanel å dessa byggnader	„	3,600: —
utvändig putsning å kanslihuset	„	2,221: 20
ombyggnad af kajen	„	12,000: —
för erforderlig kontroll och tillsyn öfver de olika arbetena, ritningar äfvensom för oförutsedda utgifter	„	10,123: 76
	summa kronor	160,000: —

På grund af hvad jag sålunda anfört och då jag icke funnit något att erinra mot berörda inom öfverintendentsämbetet verkställda kostnadsberäkningar rörande nu ifrågakvarande arbeten, hemställer jag i underdånighet, att Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen att till utförande, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med förenämnda af slottsarkitekten Lindegren uppgjorda förslag med de af öfverintendentsämbetet däri föreslagna jämkningar, af nyss angifna reparationsarbeten vid Drottningholms slott på extra stat för år 1907 anvisa ett anslag af 160,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under innevarande år disponera beloppet.»

*Utskottets
yttrande.*

Med anledning af hvad till statsrådsprotokollet sålunda anförts, har utskottet, som genom delegerade besökt Drottningholms slott, ansett sig böra tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts ifrågakvarande fram-

ställning om beviljande af medel till utförande af de såsom mest nödiga ansedda reparationsarbetena vid nämnda slott.

Då slottets och därtill hörande byggnaders nuvarande skick synes nödvändigöora en särdeles omfattande reparation, för hvars utförande ytterligare anslag torde komma att äskas, har emellertid utskottet — jämte uttalande såsom sin åsikt, att en del dyrbara reparationsarbeten torde hafva kunnat betydligt inskränkts genom omsorgsfull tillsyn under tidernas lopp och ett successivt afhjälpande af uppkomna brister medelst anlitande af de för slottets underhåll anslagna medel — velat tillika framhålla, att det från synpunkten af god hushållning synes böra tagas i öfvervägande, huruvida icke en del af de till slottet hörande byggnaderna till äfventyrs äro af så ringa gagn för slottet, att dessa byggnader må kunna utan afsevärd olägenhet uteslutas från framtida underhåll för slottets räkning.

Utskottet får hemställa,

att Riksdagen må till utförande, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med af slottsarkitekten Agi Lindgren uppgjorda kostnadsförslag med de af öfverintendentsämbetet däri föreslagna jämkningar, af de enligt statsrådsprotokollet öfver finansärenden den 20 april 1906 till omedelbart verkställande tillstyrkta reparationsarbeten vid Drottningholms slott på extra stat för år 1907 anvisa ett anslag af 160,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under innevarande år disponera beloppet.

Stockholm den 17 maj 1906.

På statsutskottets vägnar:

HUGO TAMM.

Herr *L. Eriksson* har begärt få antecknad, att han icke deltagit i förestående ärendes behandling inom utskottet.
